

Claudi Duran, l'impulsor del formigó armat i el seu pas per Solsona¹

CARLES FREIXES I CODINA

L'arquitecte Claudi Duran i Ventosa era fill d'Anna Ventosa i Manel Duran i Bas, una família vinculada amb la Renaixença i la política catalana del segle XIX. El pare de Claudi Duran fou ministre de Gràcia i Justícia del govern espanyol l'any 1899, durant la presidència de Cànovas i Silvela. I, el seu germà, Lluís Duran i Ventosa, un dels grans impulsors de la Mancomunitat de Catalunya i alcalde de Barcelona l'any 1917. Claudi, nat el 12 de març de 1864, va finalitzar la carrera d'arquitectura l'any 1888 ².

La primera empresa especialitzada en formigó armat fou "*Lecanda Macià y Compañia*" que utilitzava el sistema Monier. Aquesta empresa n'era copropietari el president de la Generalitat, Francesc Macià, i estava registrada l'agost de 1884 a Madrid. Però la primera gran empresa dedicada al formigó armat fou l'empresa "*Claudio Duran, Sociedad en Comandita*" que treballa des de 1898 i fabrica diferents elements com dipòsits i peces de formigó. L'any 1899, Duran compra els drets de la patent del sistema Monier a Francesc Macià, i l'empresa passa a anomenar-se "*Anonima Claudi Duran – Construccions Monier*"³.

L'aplicació del formigó armat a la Península Ibèrica va ser lent i força obviat pel món de la construcció. El que és més curiós és que l'aplicació a casa nostra encara fou més lenta. Els sistemes constructius emprats

1 Aquest treball és una recopilació del material recollit en el projecte final de grau d'Enginyera en Edificació per la Universitat Politècnica de Catalunya i presentat l'octubre de 2011 amb el nom "Itineraris Arquitectònics de Solsona (1875-1936)" dirigit pels professors Jaume Rosell i Ramon Graus

2 CATÀ I CATÀ, Enric: «D. Claudi Durán», *Anuario de la Asociación de Arquitectos de Cataluña*, de 1926, pàg. 139-141

3 MARTIN NIEVA, Helena; "Claudi Duran i el formigó armat a Catalunya", treball de final de carrera, UPC 99/00

a Catalunya, anomenats “construccions a la catalana”, van provocar que es dilatés aquest procés. La intervenció de Claudi Duran serà decisiva per deixar enrere el sistema com a solució per a la realització de dipòsits, i la utilitzarà per projectes arquitectònics i d'enginyeria.

L'any 1892 Claudi Duran i Ventosa fou nomenat arquitecte diocesà de Solsona. El Bisbat s'havia suprimit l'any 1839 i no va ser fins l'any 1891 que, gràcies a l'esforç dels solsonins, Roma nomena Josep Morgades, bisbe de Vic, com administrador apostòlic de Solsona, iniciant així la recuperació de la Diòcesi. Tot i que mantindrà el càrrec fins a la seva mort, el 27 de novembre de 1925, el cert és que amb l'arribada del Bisbe Vidal i Barraquer les seves funcions les passarà a realitzar l'arquitecte modernista Bernardí Martorell. A part dels quatre exemples que coneixem en aquest treball realitzà diferents esglésies, entre les quals cal destacar la de Vallcebre (1903-1910), Palà de Torroella, Artés (1892-1912) i Cerdanyola del Vallès (1902-1909) entre d'altres. A més a més del càrrec diocesà ocupà també, a partir de 1894, la plaça d'arquitecte municipal d'Horta i de la comissió per l'Eixample de Sant Martí de Provençals a Barcelona.

A dia d'avui no coneixem al Solsonès cap construcció realitzada per Claudi Duran amb la tècnica emergent del sistema Monier. Només en la seva necrològica es fa referència a un pont construït sobre la Ribera Salada i alguns habitatges a Solsona. Se li pot atribuir la Vil·la Riu, realitzada cap a l'any 1908; va ser un encàrrec de la vídua de Riu, Teresa Mensa, propietària de la fàbrica de vidre de Cervelló i presidenta de la Unió Vidriera d'Espanya.

Tot i això, de l'obra realitzada per Claudi Duran és interessant poder veure diversos exemples en els quals va participar; alguns no exempts de polèmica, com el Seminari, i d'altres ja desapareguts com la galeria dels canonges, que veurem a continuació.

La restauració del Palau Episcopal

La supressió del Bisbat de Solsona havia provocat una forta degradació del Palau Episcopal que es va veure accentuada amb les guerres carlines. Des d'aquest edifici accediren a la ciutat, per conquerir-la, Ros d'Eroles⁴ l'any 1835 i el General Tristany l'any 1837⁵. Josep Morgades, bisbe de Vic i administrador apostòlic de Solsona va promoure la seva restauració com a peça clau per al restabliment definitiu de la mitra solsonina

Però no fou fins el nomenament del solsoní Ramon Riu i Cabanes com a bisbe titular de la diòcesi que es va encomanar a Claudi Duran i Ventosa la redacció del projecte de restauració del Palau, després del seu nomenament el 8 de setembre de 1895. Els dictàmens realitzats denoten l'estat d'abandonament en el qual es trobava *“tanto la madera como la teja estan en estado deplorabilissimo, urge una reparación de la misma cambiando los armazones i tejas... no es posible andar por él sin tropezar a causa de huecos que existent en muchos techos por estar completamente triturados”*. S'hi afegia el mal estat de les obertures i fusteria, i tot junt ascendia a un pressupost de 40.500 PTA⁶. El Ministeri de Gràcia i Justícia accepta el projecte i assumeix el cost de les obres el 26 de juny de 1896⁷. Tres anys més tard, el 14 de juliol de 1899, Ramon Torrents i Cabanes guanya la subhasta de les obres. De les tasques de gestió i control de les obres del patrimoni eclesiàstic se n'ocupava en aquell temps la Junta de Reparació de Temples⁸.

La intervenció s'inicia el setembre de 1899 i cal considerar-la molt conservadora i respectuosa amb l'obra de Francesc Pons. La façana principal no rep cap alteració, a diferència de la posterior que se n'eliminen els esgrafiats originals i es substitueix per un estucat imitant el rejuntat de la pedra. Un dels canvis més importants és a la façana de llevant:

4 Bartomeu Porredon i Cirera (Oliana 1795 – Clariana de Cardener 1847) era conegut com El Ros d'Eroles i va ser capítol carlí. Va encapçalar la Regència d'Urgell, el 1822 i les dues primeres guerres carlines. Va ser assassinat el 16 de maig de 1847 a la masia de Borrelles i exposat a la Plaça del Camp de Solsona durant l'execució pública de Mn. Benet Tristany, Mn. Josep Rosell i Valeri Roca

5 Rafael Tristany i Parera (Ardèvol 1814 – Lorda 1899) Baró d'Altet, Comte d'Avinyó i Marquès de casa Tristany. Membre de la família dels Tristany d'Ardèvol i cap dels moviments carlins conjuntament amb el seu tiet Mn. Benet Tristany. L'any 1875 va ser nomenat capítol general de Catalunya. L'any 1913 les seves restes mortals foren traslladades al cementiri d'Ardèvol (Solsonès)

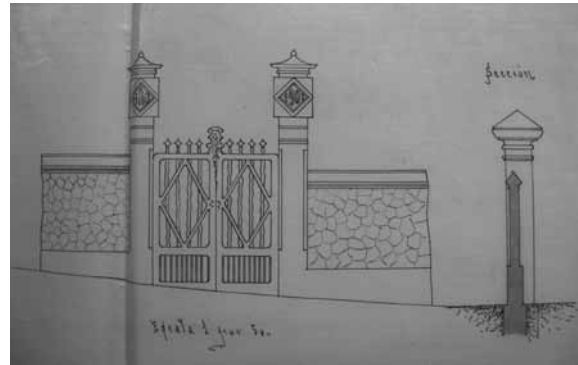
6 ADS, Núm.1. “Dictamen de l'Arquitecte referent a l'estat del palau”

7 ADS, Núm.3. Rs. Os. Referentes a las obras de reparación de este palacio. A.- Carta Ministeri de Gràcia y Justicia (26 de juny de 1896)

8 ADS, (boletín oficial de la provincia, dilluns 26 de juny de 1899) (Gaceta de Madrid, dijous 29 de juny de 1899)

Palau Episcopal ja restaurat i la galeria dels Canonges, any 1904. Fons Jaume Cuadrench

Projecte del mur que tancava el pati posterior del Palau Episcopal, any 1901. Arxiu Diocesà de Solsona

fins aleshores s'observaven unides la construcció gòtica i la neoclàssica. Amb la reforma, s'allarga la neoclàssica tot ocultant l'antic monestir i modificant les obertures per tal que coincideixin. Des d'aquell moment, només podem observar la fàbrica gòtica per la façana nord, que dona als claustres de la catedral.

El teixit comercial i el ram de la construcció estaven ben present a la Solsona, que entrava al segle XX. Destaca la participació de Joan Ros i Sanmiquel, pintor que va realitzar l'altar de la capella i diferents pintures a les habitacions. El contractista Ramon Torrens llogava els diferents industrials de la ciutat, segons la part de l'obra que calia executar. En la part constructiva hi va treballar l'empresa de Florenci Mosella i Jas, amb un grup de quatre paletes (Florenci, Riufret, Baldon, Tarrès), un aprenent (Riu)

i quatre manobres (Esteves, Pere, Isidre, Pere). La casa Manel Viladrich aportava materials diversos, com també ho feia l'empresa d'Antoni Llorens. Josep Colell, electricista, col·locà el sistema elèctric, l'any 1897, col·laborant amb la "Compañia Eléctrica de Solsona". En el ram de fusteria hi treballaven Celdoni Puiggalí i Adrià Corominas, realitzant els tancaments. Altres materials decoratius es compren a les empreses d'Antoni Rafart i de Josep Morist.

La galeria dels canonges

Una de les reformes arquitectòniques que van variar més el conjunt de la ciutat a finals del segle XIX va ser la construcció de la coneguda com a galeria dels canonges. Claudi Duran i Ventosa va projectar una gran porxada que, sortint del palau, avançava en direcció al Vall Calent. Aquesta construcció combinava la creació d'una zona de passeig amb l'emmagatzematge de l'aigua. Fins aquell moment, el palau s'abastia gràcies a un gran pou que hi havia soterrat, que servia per regar una desena d'horts de la zona del palau. Zamora, en el seus viatges, explica "hay a el lado del palacio un sefareche en donde se recoge el agua para regar la huerta episcopal repartir las aguas que llenan 10 algives que cada uno tiene en su huerto, y con esto riega cuando quiere"⁹.

Un dels possibles motius per la construcció d'aquesta galeria podria ser la de crear uns nous claustres. Aquests havien quedat engolits entre les gran edificacions de la nau gòtica de la Catedral i el palau, i, probablement, no era un lloc adient de passeig i prou categoria com ho podien ser altres claustres com els de Vic o la Seu d'Urgell.

Fotografia de Claudi Duran publicada a la seva necrològica "Anuario de la Asociación de Arquitectos de Cataluña" l'any 1926.

La galeria servia com a marc de diversos actes culturals, en aquest cas, uns exercicis espirituals, any 1935. ACS. Arxiu Vicens

La galeria s'assentava sobre la muralla de la ciutat, que servia com a mur portant, i la resta es realitzà amb fàbrica de maó. La galeria es conformava per un seguit de setze arcades, protegida per una coberta inclinada, amb estructura de fusta. La façana era de pedra natural i les parts escultòriques de pedra artificial. Claudi Duran continua respectant l'obra del Palau i realitza l'edifici en un estil neoclàssic depurat. La galeria estava separada de l'edifici per un petit pati, lloc on hi ha la font que la ciutat va ofrenar al bisbe per la seva col·laboració en la portada d'aigües i que encara es conserva actualment.

El projecte es realitzà a partir de l'11 de novembre de 1896. Malgrat tot, no gaudia del consentiment dels veïns de la zona, ja que tapava la visibilitat de les seves cases, a les façanes de migdia. Per aquest motiu l'arquitecte provincial, Celestí Campmany, reclamava a Duran un seguit de plànols per seguir de prop el projecte ¹⁰. La construcció va finalitzar a principis de 1901. El 26 de març, un veí va iniciar un interdicte contra la galeria. Claudi Duran justificava que no era procedent ja que l'obra estava finalitzada, s'havia realitzat dins la propietat del bisbe i no existia cap servitud de vistes. La galeria es va destruir durant la guerra civil; els problemes que ocasionà la seva construcció en foren el detonant. El cert és que un cop finalitzada la guerra, Isidre Puig Boada, nou arquitecte diocesà, va realitzar els plànols per reconstruir de forma exacta la galeria. Aquesta reconstrucció s'incloïa dins les tasques de rehabilitació

del Palau després de la guerra civil. El cost de les obres ascendia a 44.459 PTA, però el projecte no es va portar mai a terme¹¹.

El Seminari Diocesà

En el procés de recuperació de les institucions pròpies de la capital de la diòcesis, la societat solsonina va realitzar grans esforços per contribuir en aquest desenvolupament. Ja l'any 1821, l'ajuntament havia plantejat crear un seminari a l'edifici dels dominics, actual seu del Consell Comarcal. L'antic hospital dels Llobera va ser la seva primera seu, fins a la construcció del nou edifici al turó de Sant Magí. No fou fins el febrer 1896 que el bisbe Ramon Riu i Cabanes, en una carta pastoral, anuncia el projecte d'un edifici als afores de la ciutat, com a col·legi d'estudiants per als pobres, i demana la col·laboració econòmica de la població. Si la restauració del palau va permetre el retorn del bisbe, el seminari serà el retorn dels estudiants i l'ambient universitari a la ciutat.

El Bisbat compra els terrenys que corresponien a la primera falda del turó de Sant Magí. A la subhasta de les obres s'hi van presentar dos contractistes: Josep Brillas, de Barcelona, per una quantitat de 25.092 PTA i Florenci Mosella, de Solsona, per 25.250 PTA. Les obres s'adjudiquen finalment a Josep Brillas; casualment serà soci, anys més tard, d'en Claudi Duran. No sabem si aquest fet o la rebaixa de 158 PTA van provocar que el barceloní passés per davant d'un reconegut mestre d'obres solsoní com era Mosella. El projecte del seminari planteja ja des d'un principi un seguit d'interrogants que falta respondre. L'obra va acumular un seguit d'errors rellevants i, tot i això, amb les dimensions de l'edifici es va acabar en tan sols vuit mesos¹².

Les obres s'inicien el 13 d'abril de 1896; el dia abans s'havia posat la primera pedra. El seminari és un edifici historicista amb planta de creu llatina, recurs molt usat per Claudi Duran, amb un cos quadrat a la seva base i amb planta baixa i dos pisos. Una superfície de 4.000 m² amb un cimbori central de 24 metres d'alçada i cobert per una teulada a quatre aigües. El tractament de les façanes es diferencia entre els testers i els cossos centrals. Les finestres creixen

¹⁰ ADS, Núm. 4. "Presupuestos, cuentas y cartas referentes a las obras de reparación hechas en este palacio"

¹¹ ADS, Carpeta "Templos des de 1940-1942. Información Diocesana sobre el estado de la Iglesia. Informe de I. Puig Boada"

¹² ADS, Núm. 6. "Plec de condicions presentades per el contractista per les obres del Seminari i adjudicació de les mateixes"

Edifici del Seminari abans de 1904 amb tota la porxada que tenia a la planta baixa. Fons Jaume Cuadrench

en nombre a mesura que s'eleven les plantes. Les finestres van rematades amb guardapols i antigament l'edifici estava coronat per cornises amb arcs apuntats fets amb pedra artificial. Les façanes actuen com a murs de carrega i, entre façana i façana, un pilar per escurçar la llum de les bigues al llarg de tot l'edifici. Aquest model permet crear unes plantes diàfanies i variar les divisòries segons les necessitats del col·legi. Solament cal mantenir el creuer on hi ha la caixa de l'escala central.

Es conserven els llibres d'obra que realitzava el paleta Francesc Torrents, un bon document per analitzar i comprendre quin era el sistema organitzatiu d'una obra a finals del segle XIX. La majoria de materials venien de Manresa. En una carta de data 8 de setembre de 1896, parla del formigó del paviment del col·legi per part de l'empresa Fino Mons. És l'únic document que es conserva a Solsona on es fa referència a la primera empresa dedicada al formigó armat.

De la construcció del seminari se'n feia càrrec Mn. Marià Grandia¹³, qui va dirigir gran part de les obres. El 31 de desembre de 1896, es finalitza la coberta, i el 23 de setembre de 1897, ja es beneeix l'edifici. La premsa de l'època hi dona ben poca informació, així com el butlletí oficial de la diòcesis, que diu "*con escasa solemnidad por la premura del tiempo y por no estar todavía terminados los trabajos de la Capilla*".

L'estructura es realitza amb les pollancre que hi havia al voltant de Solsona. La direcció accepta el

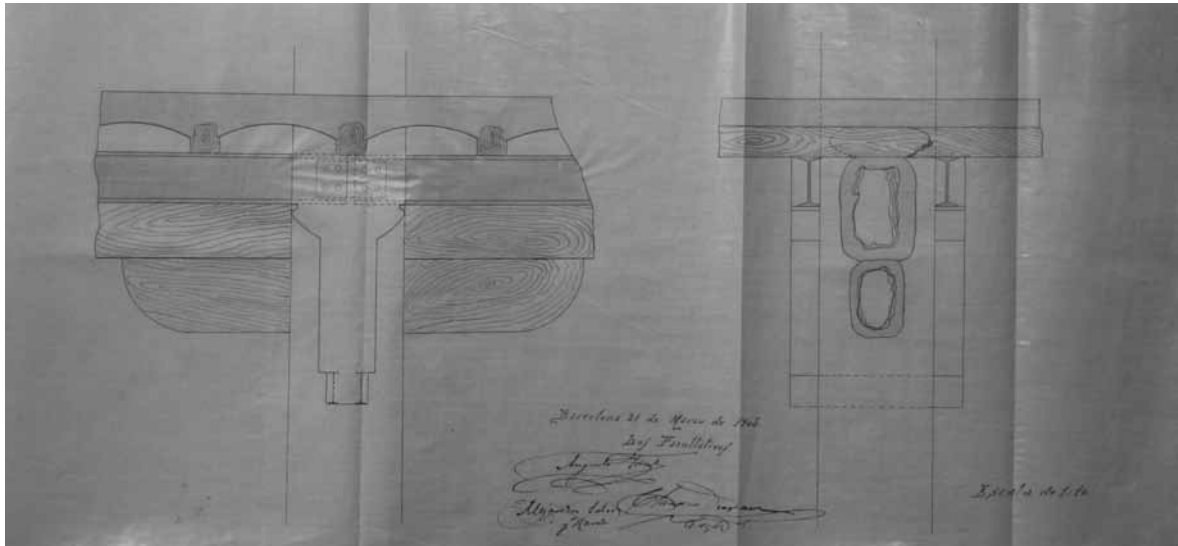
donatiu que l'ajuntament fa al bisbat per tal d'ajudar a l'obra; com veurem, serà la pitjor decisió que es prendrà en relació al Seminari. Sabem que, durant el 1896, el bisbat adquirí fusta per a la construcció dels boscos de la Serra de la Llena i el Roure¹⁴.

Sis anys després de la seva construcció l'edifici amenaçava ruïna. L'estat era tan greu que van nomenar una comissió per tal de decidir quines actuacions caldria emprendre. Hi participaven el claustre de professors, el consell de disciplina i hisenda, i el cabildo de canonges, presidits per l'administrador apostòlic de Solsona, Joan Benlloch. Les bigues, corcades, podien cedir en qualsevol moment, ja que treballaven per sobre el pes que realment podien suportar, i es temia que una hipotètica caiguda s'endugués part del sostre que suportaven. El 7 de març de 1903, es crida davant la comissió dos arquitectes, conjuntament amb l'autor del projecte, per tal que dirigeixin les obres i, tal com diu el text, "*evitar rozamientos*"; aquests són August Font i Carreras, Claudi Duran i Alexandre Soler i March "*se havia avistado con el arquitecto constructor, D. Claudio Duran acordando la inspeccion inmediata del edificio destinado a Seminario Menor en compañía de su professor y arquitecto competentissimo, en esta clase de obras, D. Augusto Font, al que había parecido conveniente adjuntar, como secretario, D. Alejandro Soler y March, arquitecto tambien*"; immediatament, es va desallotjar el Seminari i es va suspendre el curs. El 29 de març de 1903, el mestre de cases Florenci Mosella es feu càrrec de les obres i preveia acabar-les abans de l'1 de maig.

Els murs de façana no presentaven cap desperfecte i no tenien cap problema d'estabilitat; en canvi, les jàsseres i parets presentaven esquerdes que van ser l'avís d'alarma. Tots aquests desperfectes eren ocasionats per la baixa qualitat de la fusta de pollancre amb què s'havien realitzat les jàsseres. L'error constructiu era considerable, encara que es pot observar clarament que, per estalviar una partida en comprar fusta de bona qualitat, s'acceptà un regal que tindria les seves greus conseqüències.

13 Marià Grandia i Soler (Vallecebre 1864 – Madrid 1929) Fill d'una família carlina va ser ordenat sacerdot l'any 1888. Fou estret col·laborador del bisbe Ramon Riu, que li confià la construcció del Seminari. Llicenciat en filosofia, compartí amistat amb Verdaguier i Pompeu Fabra, amb qui tracta abastament les normatives ortogràfiques del català

14 Es compraren 750 pins dels quals diu que de cada un n'han de sortir dues bigues de 5 metres, al preu de 3,25 pessetes cada un. ADS, Núm. 4. "Cartas y contratos de las obras del colegio de San Ramon"

Plànol de restauració de l'estructura del Seminari fet l'any 1903 i firmat per August Font, Claudi Duran i Alexandre Soler i March. Arxiu Diocesà de Solsona

Habitacions del Seminari; es pot veure la solució constructiva per substituir les bigues de fusta per unes de ferro. ACS. Arxiu Vicens

Al dictamen, els arquitectes volen que s'entengui que era el sistema constructiu propi de la zona, i va íntimament lligat a la manera de ser dels pobles, a les seves necessitats, a la naturalesa dels materials de la zona i el nivell econòmic. Sentencia el dictamen que a Solsona *"abundan los bosques, tanto como escasean las vías de comunicación y los recursos materiales"*. Aquesta frase expressa amb contundència la Solsona de principis del segle XX i justifica l'ús de la fusta dolenta. És cert que la tradició constructiva del territori és en parets de càrrega i pilars centrals dins

l'àrea del recinte mitjançant jàsseres de fusta que connecten amb les parets. Ara bé, la solució constructiva no justifica mai el material emprat per la seva execució. Aquest sistema constructiu fa que l'estabilitat del conjunt depengui de les jàsseres i si falla, col·lapsi l'estructura, com en el cas del seminari¹⁵.

A l'inici de les obres, Duran i Ventosa va demanar la realització de l'estructura amb bigues de ferro. Ara bé, davant la dificultat de transport de Barcelona a Solsona i la gran massa forestal de la zona, es va optar per realitzar l'obra amb bigues de fusta. Fins aquí, l'opció era correcta. Però l'ajuntament de Solsona, segons el dictamen *"casualmente"*, va oferir uns pollancre de dimensions considerables que, amb la finalitat d'ajudar unes obres que tenien tanta rellevància per la ciutat, els van ser cedits. Sembla que Claudi Duran va rebutjar l'oferta, tot i que sabia que la intenció de l'ajuntament era totalment honesta. Els fusters solsonins van aconsellar a l'arquitecte, dient-li que s'havien utilitzat en altres construccions i que no havien donat cap problema; suposem que les dimensions deuen ser força diferents. El dictamen exculpa l'arquitecte, l'ajuntament i els tècnics que havien format les parts actuant.

El cost final de la rehabilitació de l'edifici va ser de 7.000 PTA. L'execució es realitzà durant el mes

15 L'edifici tenia un bombament dels terres per falta de resistència de la trama d'embigat malgrat les seves dimensions. En totes les cates de les bigues s'hi trobà el mateix contingut, una massa esponjosa en descomposició. De la secció dels pollancre solament en quedava la capa exterior d'uns 3 o 4 centímetres. Molt probablement era a causa de la carcoma que havia passat de biga en biga

d'abril. Un dels problemes que tenia Solsona, com hem vist, era l'arribada del material. Si hi sumem que a Barcelona també escassejaven, això va provocar un retard de les obres. A Barcelona no hi havia bigues de ferro i es demanen a Bilbao. L'11 d'octubre de 1903, es realitza la segona inauguració de l'edifici, amb l'assistència de l'Ajuntament de la ciutat i totes les autoritats eclesiàstiques¹⁶.

Tot i exculpar Claudi Duran de l'error constructiu del seminari, el cert és que a partir d'aquest moment deixa de treballar a Solsona. De les successives obres se n'encarregarà l'arquitecte August Font. És en aquest moment quan Font torna a comprovar que l'edifici presentava més esquerdes. Els pilars de la façana es van realitzar amb pedra artificial i maó en el seu interior; aquest material és més propi per a elements ornamentals que estructurals, ja que s'han de sotmetre a grans pressions. Altra vegada, la falta de recursos econòmics i l'estètica d'esveltesa que es volia donar a l'edifici provocaren un altre problema. Els pòrtics de la façana, que formaven un gran porxo, rebien tot el pes de les façanes; per aquest motiu, totes les motllures estaven aixafades i la fàbrica de maó presentava esquerdes, ja que no resistia les càrregues. Font fa tapiar els arcs de planta baixa amb murs de maó, deixant lloc a unes finestres per il·luminar l'interior.

A la memòria final dels fets, Manel Vilella, vice-rector del Seminari, diu que realitzar modificacions als edificis és un fet normal, *“Mas lo sucedido en el Seminario Menor o Colegio de pobres es tan anormal, de tal importancia las reformas que se han tenido que introducir ... para evitar su derrumbamiento”*; no va deixar passar l'ocasió per fer una crítica lleugera als arquitectes, tot dient que si era per motius econòmics que s'havien emprat aquells materials es podia haver estalviat en ornamentació. També diu que, en tirar a terra les parets de la capella, es va poder observar grans buits en el seu interior. A tots els problemes estructurals s'hi afegí la superpoblació que en aquells moments tenia el seminari. Un cop resolt tots aquests afers, ja s'especulava amb un seguit de reformes per ampliar l'edifici.

El nou Seminari no es va realitzar fins els anys quaranta, i tampoc fou exempt de complicacions

en la realització del projecte. Aquesta obra d'Isidre Puig Boada es va portar a terme després de quatre projectes que havien estat rebutjats i finalment es va prolongar l'antic edifici amb un seminari major per la banda de migdia.

L'Església de Clariana (1901-1905)

La despoblació del camp cap a les zones industrials de forma progressiva va provocar moviments interns dins el món rural per a fer front a aquests problemes. Les esglésies no en restaven al marge i tendien a apropar-se als llocs més habitats o a les zones de pas, abandonant d'aquesta manera els punts elevats on s'havien construït fins aleshores. En tenim diferents exemples com el cas de Lladurs, l'Hostal Nou o la Molsosa. L'antiga església romànica de Sant Serni de Clariana de Cardener amenaçava ruïna i per aquest motiu el rector va demanar construir un nou temple, ja que les tasques de restauració eren molt elevades. A més a més, l'antiga església es trobava dalt d'un turó de difícil accés i van decidir apropar-la a la carretera que unia Solsona i Cardona.

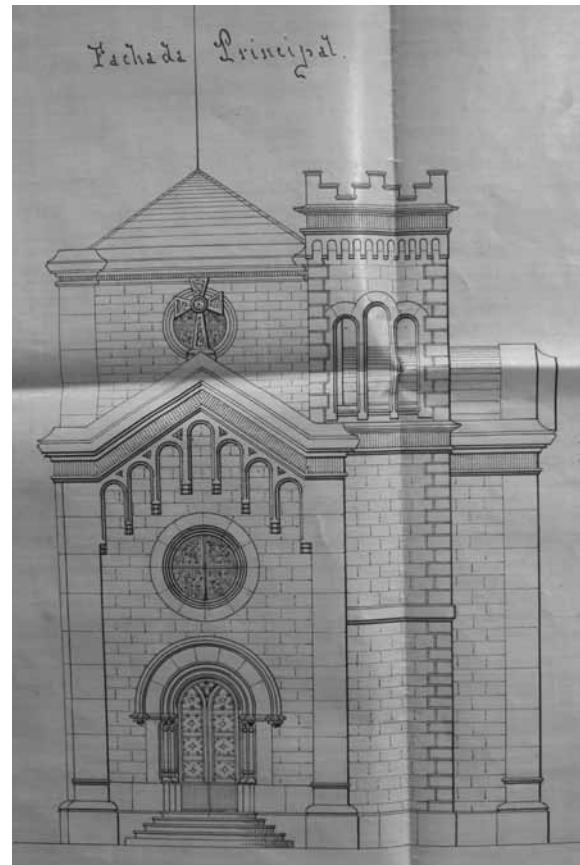
A principis de segle XX, Clariana estava formada per 45 cases disseminades, amb una població de 225 veïns, com molts municipis del Solsonès. Cal pensar, doncs, que realitzar un edifici d'aquestes magnituds era tot un sobre esforç per a l'economia local. El juny de 1901, l'alcalde Ignasi Torres i el rector Josep Prat demanaven al bisbe i a la junta diocesana comprovar l'estat de l'antiga església, i l'arquitecte Claudi Duran emet un informe explicant l'estat de l'antiga edificació. La coberta, les voltes i la teulada es trobaven en molt mal estat i es podien ensorrar en qualsevol moment. L'arquitecte aconsellava traslladar el temple parroquial a un altre lloc.

Per realitzar les obres es va demanar un ajut de 4.000 PTA al govern. La junta diocesana va encarregar el projecte a Claudi Duran, que hi treballa fins el desembre de 1901. El 29 de març de 1902, es realitzava la subhasta de les obres per un pressupost de 4.223,78 PTA, que va guanyar Joan Viladrich i Bajona. Molt probablement l'arquitecte no devia assistir de forma assídua a l'obra, ja que el transport de l'època ho dificultava. Això es pot comprovar en el fet que moltes de les certificacions d'obra es comprovaven mitjançant

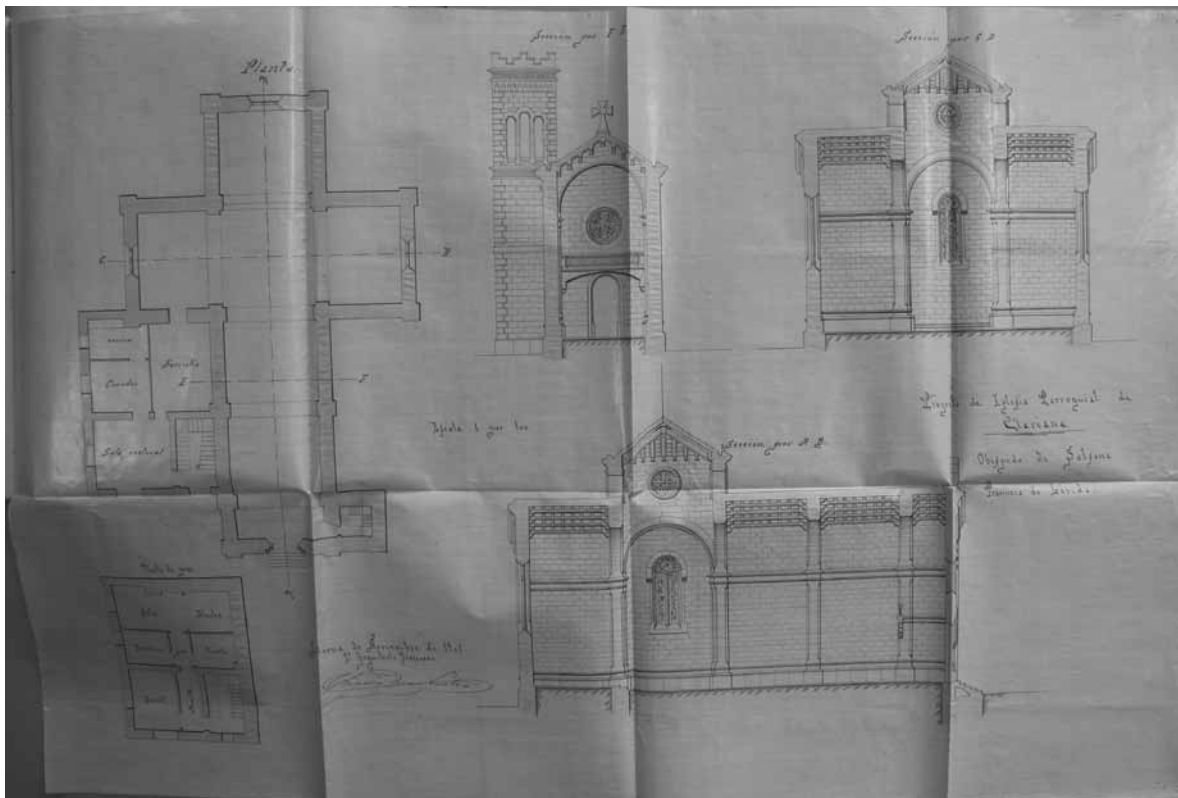
16 ADS, Núm. 3. “Expediente de las obras de reparación practicadas en el seminari menor de San Ramón”

Secció de l'església de Clariana feta l'any 1901. Arxiu Diocesà de Solsona

Plànol de la façana principal de l'església de Clariana. Arxiu Diocesà de Solsona

Secció de l'església de Clariana feta l'any 1901. Arxiu Diocesà de Solsona

carta. Les obres van finalitzar el 28 de juny de 1905¹⁷. El projecte consistia en la creació d'un edifici neoromànic, amb planta de creu llatina, compost per nau central amb absis quadrat, creuer i campanar adossat a un costat dels peus de la construcció. L'estructura està realitzada amb arcs diafragmàtics de mig punt, sense voltes. Des de l'interior, es podia observar la coberta feta amb bigues de fusta. L'única volta serveix per sustentar, a mitja alçaria, el cor, element típic de les esglésies de la comarca des del segle XVIII. La façana està esculpida amb arcuacions llombardes i el creuer i campanar amb merlets. Claudi Duran també utilitza aquest coronament al creuer del seminari de Solsona.

Es projectà un cimbori al creuer, a quatre aigües, que s'havia d'eleva a més altura, en el qual s'obrien quatre finestres amb ulls de bou. Annexa a l'església, es construïa la rectoria amb baixos, sagristia i planta pis. En el projecte Claudi Duran explica que adopta per aquest projecte el romànic o bizantí ja que *“és el que s'adiu més a una construcció rústica”*.

Durant les obres, l'antiga església es deteriora de tal manera que el bisbe dóna permís al rector per tal que marxi a viure a Solsona fins que no finalitzin les obres de la nova rectoria i que només hi vagi els dies festius. Encara avui, podem observar les restes de l'antiga església en el turó que s'alça sobre Clariana.

A mode de conclusió

La restauració del patrimoni arquitectònic a Solsona ha permès deixar la petja de diferents personatges de gran rellevància. Destaca Francesc de Paula Villar, iniciador de les obres de la Sagrada Família; August Font, solsoní i arquitecte de la Catedral de Barcelona i els arquitectes del cercle d'Antoni Gaudí: Bernardí Martorell o Isidre Puig Boada. Molts d'ells van ostentar per llargs períodes el càrrec d'arquitecte diocesà i la seva presència a la ciutat va ser força constant.

Sens dubte la presència de Claudi Duran i Ventosa és una de les més destacades, ja que va restaurar els edificis més grans de la ciutat i construir les dues

obres més rellevants realitzades al segle XIX: el Seminari i la Galeria dels Canonges.

Queden algunes incògnites per resoldre, com poder conèixer el pont construït a la Ribera Salada i els diversos habitatges que va fer a Solsona, sense que en tinguem més referències.

Claudi Duran fou un home avançat al seu temps que va propiciar el naixement de la primera empresa constructora en utilitzar el formigó armat a la Península Ibèrica. Un home capaç de cobrir, a finals del segle XIX, una nova demanda al nostre país sense la qual avui no podríem entendre la construcció.

17 ADS, "Expedient de Construcció de l'església parroquial de Clariana, Diòcesis de Solsona, 1901"